

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Johannis Meyeri S. Literarum Doct. & Prof. Uxor
Christiana Sive De Conjugio Inter Duos Deque Incestu Et
Divortiis, Dissertationes Tres**

Meier, Johannes

Amstelædami, 1688

Cap. II. Principiis naturæ atque conclusionibus inde deductis convenit
monogamia, repugnat polygamia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40272

per totum terrarum orbem, semper immissa. Quod autem contigit aliquando ob Dei judicia, quæ superiora facinora arcesserunt, vel per inadvertentiam inscripti dictaminis rationis, vel prævalentium affectuum importunam resistantiam, id defectui legum non est imputandum.

CAPUT II.

Principiis naturæ atque conclusionibus inde deductis convenit monogamia, repugnat polygamia.

Sequitur, ut investigemus, utrum positis istis naturæ principis conveniat conjugium inter duos, quod hodie negant nonnulli Theologi, præcipue cum Struvio Jurisconsulti, quorum rationes argumentis nostris subjiciendæ sunt ac ponderandæ, an dignæ sint supercilio isto, quo vel nostram hanc sententiam explodunt, vel tuentur suam. Polygamia non repugnat sane juri naturæ divino, juxta datam in præcedentibus distinctionem, quod scilicet fuit ex natura Dei, cum ab arbitrio summi legislatoris profectus sit modus humanæ societatis, homini præstitutus. A principio potuit creasse foeminam non unam. Nilominus tamen juri naturali humano repugnat, sive quod a natura rerum creatarum, aut ἀπ' ἀρχῆς a principio creationis dependet, totique naturæ humanæ dictum in Adamo. Jus enim naturæ disci ex operibus creationis & conservacionis, mecum fatetur noster D. Arcuaris p. 3. Utraque, nisi omnia nos fallant, pro nobis est, sed polygamis adversatur, tam creatio, quod multis probatum dedimus, quam conservatio, cujus rei testis est experientia. Quod autem adversatur creationi & conservacioni Naturæ nec non societati humanæ, adversatur saltem Dei voluntati, qua vult hoc modo genus humanum conservari. Sicut contra jus naturæ, in natura Dei fundatum, non tantum peccat, qui cultum Dei plane tollit contra primum Decalogi præceptum, sed etiam qui Deum alio modo colit, per imagines, quibus coli non vult. Et recte monet Grotius ad Matth. xix. 4. emphaticum esse, quod dicitur, ἀπ' ἀρχῆς a principio, id est, cum Deus ad ipsam æquibonique naturam, non ad depravata hominum ingenia, instituta sua accommodaret, cum locum non haberet illud, Mores leges perduxerunt in potestatem suam.

II. Primum

II. Primum naturæ principium est, Deum existere, Creatorem & Rectorem mundi, a nobis pura mente colendum; unde sequitur; ejus voluntatem & opera esse regulam & normam justitiæ, cui conformanda sunt omnia consilia, cogitata, dicta & facta creaturæ, quæ & summa est primæ tabulæ præceptorum Dei Matth. xxi. 36. 37. 38. Inter quinque leges gentilium tribus portis incisas prima hæc erat: *catenam Deorum trabe*, quod est ordinem rerum in mundo cognoscere, eundemque assiduo contemplari. Cum igitur duos homines creavit Deus, Adamum & Evam, cui non refragantur gentiles, a quibus sub variis nominibus cultus est Adam, atque in prima conjugii institutione, quid conveniens esset, & in perpetuum ab hominibus servari vellet, declaravit regulamque generalem proposuit, ad quam homini excipere non licet, testibus Interpretibus tam Hebræis quam Christianis; nemo non videt, eum, qui propria auctoritate, plures sibi sociat conjuges, Dei voluntati, & primo naturæ principio repugnare, quemadmodum supra demonstratum, hoc præceptum æque esse naturale, ac alterum illud generale, *Crescite & multiplicamini*. Ut ita ad legem primævam, & creationem conjugum sit recurrendum. Nulla enim potest dari ratio, cur a primis nostris parentibus, Adamo & Noacho, qui mundum propagare tenebantur, hanc legem naturæ, ut essent duo in carnem unam, Deus in creatione leges naturæ figens, magis observari voluerit, quam a posteritate. Accedit, quod e lumine naturæ certo credendum esse sciamus, quod a Deo fallere nescio de matrimonio revelatum est, quæ certitudo in veracitatem Dei resolvitur. Hoc enim pro summa regula memoriæ infigendum, docent philosophi, ea quæ nobis a Deo revelata sunt, ut omnium certissima, esse credenda; & quamvis forte lumen rationis, quam maxime clarum & evidens, aliud quid nobis suggerere videretur, soli tamen auctoritati divinæ potius, quam proprio nostro judicio fidem esse adhibendam, Cartes. *P. I. princ. §. LXXVI*. Duos homines creatos esse a Deo, etiam gentibus constat, verus modus solis iis, quos Deus dignatus est lumine revelationis.

III. *Secundo* repugnat Polygamia juri naturali, in Lege morali repetito, de adulterio præcepto VII. quæ non modo fœminam, sed & virum respexit, legitimo conjugio innexum Lex. xx. 10. sicut reliqua præcepta utrumque sexum obligant. Notum qui-

dem, legibus Romanis plus licuisse viris, quam mulieribus. Mulier adulteri rea erat, quodcumque se prostituisset; maritus solum, si cum conjugata, vel ingenua, non item si cum prostibulo, vel concubina, vel serva rem habuisset. At quidni aternus iudex ita se gesserat, qualem suum se gerere jubet Ulpianus. l. 13. §. 5. D. ad l. Jul. de adult. Iudex adulterii ante oculos habere debet, & inquirere, an maritus pudice vivens, mulieri quoque bonos mores, colendi auctor fuerit. Periniquum enim videtur esse, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibeat. Ita Ulpianus injustitiam legum Romanarum ipse clam accusat & improbat.

IV. Et Nazianzenus εἰς τὸ ῥητὸν ἐὺαγγέλις, apud Conr. Rittershusium, lib. VIII. Sac. lect. c. 1. Video legem ipsorum (Romanorum scilicet) inaequalem & disparem: τί δὲ ποτε γὰρ τὸ μὲν ὀἴλον ἐυόλασε, τὸ δὲ ἄρ' ἐν ἐπέτρειψε Cur enim foeminarum quidem sexum poena affecit, masculino autem impune permisit adulterium? & paullo post: Non amplector hanc legislationem, non laudo talem consuetudinem: Viri fuerunt hujus legis conditores; & hinc est, quod contra foeminas tantum lex lata. Rittershusius Sanctos Patres, Nazianzenum, Chrysostomum, Lactantium, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, Innocentium, in hoc consentientes urget, hac usus epiricri: Quamvis jus civile Rom. inter marem & foeminam, in violatione lecti genitalis, faciat discrimen; tamen Jure divino illud non est receptum, sed uterque aequae grave scelus committit. Et merito; nam preceptum de non mœchando pariter ad utrumque sexum pertinet. οὐ μὲν χεύσεις. De quo pluribus infra ad Num. v. 11. & seqq.

V. Si ergo ad utrumque pertinet, maritus mœchabitur, quoties fidem matrimonii alteri dederit, invita ea, cui potestatem in suum corpus, fide interposita, primum tradidit, sive quoties maritus, vivente uxore, alteram superinduxerit. Neque enim adulterium tantum committitur cum alteri nupta, verum etiam soluta, meretrice, vel superinducta, etsi discrimen admittimus, quod satis liquet ex interpretatione Christi Matth. v. Quæ etiam ratio est, quod virgo desponsata lapidata sit juxta cum viro soluto, quo cum fornicata est Deut. xxii. 23. 24. Juri autem naturæ conveniens esse, quicquid in Decalogo est morale, supra demonstravimus Sect. 1. Cap. 11. §. XII. in sequentibus, ubi ad Decalogum pervenerimus, pluribus demonstraturi. Huc referunt

ferunt gravissimi Theologi illud Levit. xvii. 1. 18. de duabus uxori-
bus non ducendis, tanquam præceptum morale, principii naturæ
fundatum, de quo suo loco.

VI. *Tertio* jure naturali nefas est, rem ab uno legitime pos-
sessam, quale corpus viri ab uxore, juxta Paulum, alii tradere pos-
sidentiam. Res aliena, invito Domino, bona conscientia alteri
donari non potest. Adversum hoc est principio naturæ, quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Quod præceptum, docente
Christo Matth. vii. 12. summa est tabulæ secundæ, & amicitiam
ac societatem inter homines servat, cui omnes gentilium
contractus, omnia fœdera superstructa sunt. Unde & hæ con-
clusiones dimanant: honeste vivendum; alterum non lædendum;
suum cuique tribuendum; fidem servandam; pacta non violanda.
Quas omnes evertit polygamia. Eadem est contracti matrimonii
firmitas, quæ est contractuum aliorum, qui rati esse debent, imo
major, qualis a principio constituta, in sanctione prima conjugii.

VII. Non permittit maritus, ut uxor plures arcessat adju-
tores, ideoque committere non debet, quod injuriam sit uxori,
quæ hic læditur. Præsupponimus enim; quod nemo nobis vi-
tio verterit, naturaliter omnes homines esse æqualis juris, &
nulli imperium in alterum competere, nisi id suo vel alterius
actu fuerit quæsitum. Pessima igitur est Theophili comparatio,
quam instituit Thef. xxiv. inter uxorem & servum, quod uxor
aliquod jus in corpus mariti habeat, respectu debiti conjugalis,
sicut servus respectu salarii servilis. Equidem uxoris voluntas
post lapsum subjecta est placito mariti Gen. iii. 16. sed soluta
fœmina nulli viro est subjecta, citra interveniens pactum & ul-
troneam subjectionem. Cum ergo marem, si quid juris in fœ-
minam, ut sibi æqualem, habere velit, consensum ejus quære-
re oporteat, inter utrumque de præbendo invicem corpore pa-
ctum vel fœdus intercedere necesse est, quo nomine matrimo-
nium venit Mal. ii. 14. quod rumpitur, si ab alterutra parte, alia
persona admittatur.

VIII. Neque enim magis fœmina fidem dare tenetur viro, quod
ulli, præterquam ipsi, corpus suum possidendum tradere nolit,
quam vir mulieri, quod corpus suum nulli alii fœminæ, ipsa vi-
vente, concedere, sed continuo ei cohabitare, & in arctissimam
vitæ societatem coalescere velit. Quod Maymonides *de connubiis*

Cap. XIV. §. 2. docet: omnino uxori in manu est, ut virum prohibeat ad mercaturam abire longius, ut ne tempore stato se defraudet: porro vir ab uxore, nisi data copia, discedat nunquam. Id etiam hoc in casu, locum habere debet. Sed fundamento caret quod subjungit §. 3. Nec vero virum uxor impediatur, quo minus insuper ducat uxores numero centum, seu simul una, seu aliam post aliam, siquidem vir harum unicuique victum & cultum, sic, ut par est, suppeditare queat. Id enim cum Scriptura, & ipsa reliquorum Hebræorum traditione pugnare, postea docebimus. Ideoque injuria infertur uxori, si maritus corpus, in quod potestatem habet, a Deo concessam, & interveniente pacto acquisitam, alteri communicet, quia quod eius proprium erat, atque ad commodum ac felicitatem ejus conferre poterat, detrahitur. Quo referri potest locus Rom. 1. 29. ubi Apostolus scortationem peccatis annumerat, quæ ad injustitiam pertinent, quatenus ea impietati contradistinguitur, quarum hæc contra Deum, illa contra homines cæterasque creaturas admittitur, in quas injurii sunt. Polybius *Hist. lib. IV.* refert de Achæis, quod abnuerint quenquam in societatem admittere, insciis Philippo & reliquis sociis, jurisjurandi religione ducti. Cicero *III. de officiis*, legibus, inquit, populorum constitutum est, ut non liceret sui commodi causa nocere alteri. A Romanis & Sabinis fœdus columnis incisum, & clypeo fœderis leges inscriptas esse, testatur Dionysius Halic. *Antiquit. lib. II. III. IV.* Nullum autem fœdus datur magis naturale, fœdere conjugali.

IX. Excipiunt Athanasius cæterique adversarii, posse virum non in solidum, sed pro rata parte duntaxat, suum animum & corpus tradidisse uxori, posseque virum cum priore uxore contrahentem, hanc adjicere conditionem, ut aliam superinducere sibi liceat, & posse quoque priorem uxorem juri suo renunciare, ut altera possit ex ejus consensu superinduci. Respondeo, hanc esse conjugii naturam, ut includatur pactum de invidua vitæ consuetudine, sicut supra demonstratum, quod duo sint caro una. Et juri quidem suo aliquis renunciare potest, non autem alieno. Consentiente enim uxore, non consentit supremus Dominus, qui utrum corporis certis conditionibus definivit. Si quis contra fecerit, non jus erit, sed usurpatio. Valet hic illud Christi Math. XIX. 6. quod Deus conjunxit, homo ne separet. Peccarent hoc pacto ambo contra legem naturæ, toti generi humano in Adamo & prima crea-

creatione fixam Gen. 11. 24. & contra legem moralem in præcepto VII. Decalogi comprehensam.

X. *Quarto* pugnat cum dignitate mulieris; plures uni viro nuptas esse, a qua non adeo post lapsum dejecta fuit, quin mutuum jus in utriusque corpus integrum sit conservatum. Deteriorem conditionem sexus muliebris redditam post peccatum ex Gen. 111. 16. 1 Cor. XI. 1 Tim. 11. 1 Pet. 111. 6. probavimus, sed nuptiam legimus, hanc copiam viro factam, ut plures uxores contra institutionem sibi sociaret.

XI. *Quinto* contrariatur polygamia naturæ conjugii, quod est individua maris ac foeminæ conjunctio, nec corporum tantum, sed & animorum. Pluribus conjugii fides dari nequit, cum summus & tenerimus conjugum amor inter plures distribuendus non sit. Id docet Cartesius *de pass. an. Art. xc.* Ipsa ejus verba adscribi merentur. Præcipua complacentia est, quæ venit a perfectionibus, quas quis imaginatur in aliqua persona, quam credit posse fieri alterum seipsum: nam cum discrimine sexus, quem natura inter homines, ut inter animalia bruta posuit, quasdam etiam collocavit impressiones in cerebro, quæ faciunt, ut certo quodam tempore nos consideremus, ut imperfectos, & ceu non nisi mediam partem constituentes unius totius, cujus persona alterius sexus debeat esse altera pars; ita ut acquisitio hujus mediæ partis confuse repræsentetur a Natura, ut maximum omnium, quæ excogitari possunt, bonorum. Et quamvis conspiciantur plures aliæ personæ illius alterius sexus, non ideo tamen exoptantur plures eodem tempore; quia *Natura non facit imaginari, plus una mediâ parte opus esse*; sed ubi observatur aliquid in una, quod magis arridet, quam quæ deprehenduntur eodem tempore in aliis, id determinat animam, *ut sentiat pro illa sola omnem inclinationem*, quam Natura ipsi dat, ad quærendum bonum illud, quod ipsi repræsentat, ut maximum, quo frui possit. Hæc omnia a Philosopho contra Polygamiam diriguntur, cum in conceptu matrimonii cujuslibet, nobis tantum unam mediam partem nos jungere posse, certum sit; sicut Hebræi hoc respectu cœlibes dimidium corpus nuncupant. Concipimus quidem a nobis simul Deum, uxorem, virum honestum, flores, domos, aliaque innumera simul amari, sed non pari gradu. Deum oportet supra o-

mnia amare, uxorem sicut te ipsum, præ aliis hominibus & creaturis.

XII. Amor enim nil aliud est, quam animi affectus & iudicium, de rei cuiusdam valore, cui propter excellentiam nos jungi desideramus, & in cuius fruitione voluptatem & acquiescentiam habemus. Nullus hominum vivit sine amore, & primum eius objectum est ipsemet, quæ *Φιλαντία* simpliciter mala non est, cum Deus eam inseverit, sed quamdiu nihil corpore agnoscit excellentius, in eius voluptate totus acquiescit. Qui altius assurgunt, animam deprehendunt corpore excellentiorem, & hac objectum adhuc dignius, Deum ipsum, qui ex omnibus viribus, supra omnia amatur; neque tamen iste amor prohibet amorem proximi aut sui ipsius, sed omnia alia propter Deum amantur.

XIII. Ex eo autem, quod homo post Deum, studeat intime uniri illi objecto, quod considerat tanquam alteram sui partem, sine quo commode vitam instituere, & prolem nullatenus nancisci potest, oritur tam frequens Zelotypiæ affectus, tam in foemina quam in viro, quia illa virum æque ut sui dimidium amplectitur, ac vir mulierem, dum uterque sibi aliquid deficere putat, quod conjugio tantum refici & compleri potest. Quæ Zelotypia sicut ex natura amoris conjugalis oritur, qui intensissimus, quo animi & corporis mutua communicatio continetur, nihil aliud est, quam cupiditas sibi conservandi possessionem boni, quod quis sibi soli retinendum iudicat, tanquam proprium, ubi res custodienda maxime est momenti, qualis est anima & corpus. Cicero l. IV. *Tusc. quest.* obtrectationem vertit, quam ægritudinem esse dicit ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ille ipse concupiverit.

XIV. Imo constat, inter complures uxores fere contingere, ut una eximie diligatur Gen. xxix. Jacob ita amorem partiri non potuit, ut una non præferretur alteri. Ideo Rachel impensius dilexisse dicitur, idque præ Lea sorore, quæ exosa comm. 30. 31. unde & Rachel, & communis mater Israelitarum, Leæ prælata ab ipsismet Bethlehemitis Jer. xxxi. 14. Hannam Elkana diligebat *ὕπὲρ ταύτην super hanc*, nempe Peninam, addunt LXX. 1 Sam. I. 5. Conf. Deut. xx. 15. Est. II. 17. Cant. vi. 7. ita ut in ipsa pluralitate uxorum natura quasi ultro ad unitatem ducat, observante Nobiliss. Puffendorffio *de jure Nat. & Gent. lib. VI. c. I. §. 19.* Conjugum amor, si quidem verus sit,

fit, omnes omnium amores longe superat, εἰσόκε γῆρας ἔλθῃ, ἔθαναι, τὰ τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται donec senectus veniat & mors, quaeque hominibus accidunt. Hom. *Odyss.* XIII. Exemplum conjugum mutui amoris *Odyss.* XXIII. in Ulyffe & Penelope prolixè proponitur. Arcuarius p. 71. plenissimum amorem tantum inter duos esse concedit, sed in Polygamia tot esse plenos amores, quot matrimonia, censet, quorum singula consistant inter duos. Quae commenta supra confutata.

XV. Neque hic moramur Athanasium, Zelotypiam istam mulieris vitiosam & illegitimam esse, solique marito competere statuentem juxta Num. V. 11. seq. pag. 23. 24. Cum lex illa non imperii fuerit, sed permissionis divinae, cujus eadem procul dubio causa, quae divortii & polygamiae, σκληροκαρδία scilicet & pertinacia populi Matth. XIX. 8. Ne maritus propter suspicionem uxorem ex furore occideret, & sui ipsius iudex foret, modum explorationis adulterii Deus praescripsit. Accedit, quod maritus uxoris caput, ad quem attinet, honorem familiae tueri, eundemque a majoribus acceptum illibatum ad posteros propagare, adnotante Cl. Wagenfeilio ad *Sota* cap. 1. §. 1. Ipsorum tamen Hebraeorum testimonio ad Num. V. suo loco probabimus, in adulterum aequè aquas vim suam exercuisse, ac in adulteram. Ostendit etiam Philo *lib. de Charitate*, quod superinducta muliere alia, per zelotypiam inter foeminas contentio oriri solet. Frustra ergo polygamiae patroni semper cum *Reschaim*, tempore Affidæorum illud symbolum in ore habent: *Quicquid inum est, meum est; sed quicquid meum, mei solius est.* Ita revera Polygami volunt suum esse corpus uxoris, non vice versa.

XVI. Sexto repugnat Polygamia fini matrimonii, qui est auxilium mutuum, & mutua felicitas. Turbari utrumque, satis in Polygamis experientia docuit. De auxilio supra vidimus. Pacem autem & tranquillitatem in familia turbari, ubi uni viro plures uxores junguntur, inde evidens est, quod non possit unus vir sufficere pluribus uxoribus ad votum, quemadmodum exempla sacra, ne de aliis dicam, abunde docent. Sufficit etiam ad procreationem sobolis, fatentibus Polygamiae patronis, una conjux. Quamvis copiosior soboles e pluribus uxoribus expectetur in privatis familiis, tota tamen respublica pauciores inde cives consequitur, quia saepius procreare dicuntur foeminae, si singulae copulentur singulis, quam si plures ab uno pendeant marito, cujus

N

etiam

etiam virtus & facultas generandi eo citius deficit, cum non æque pluribus ac uni sufficiat. Quis autem illum, virtute præditum, mandati que divini observantem dixerit, qui ad leges communi bono prospicientes, atque adeo ad earum finem nullatenus respexerit? Neque si sterilitas succedat, nostrum est, invito quasi Numine, liberos aut appetere aut gignere. Accedit, quod Polygamia obstet liberorum educationi. Arcuarius quidem censet illam curam non tam patri, quam matri incumbere. Sed in historia Abrahami Gen. xvi. xxi. quam molestiam creaverit Ismael irrisor Abrahamo, satis liquet; docet etiam exemplum Eli, quid patri incumbat. 1 Sam. ii.

XVII. *Septimo* adversatur uxorum pluralitas mysterio Paulino Eph. v. 22. & seq. Quod etiam referendum ad argumenta, e jure naturali desumpta, quatenus Deus hunc finem intendit, atque mysterium inter Christum & Ecclesiam e conjugii natura adumbravit. Tunc enim amor Dei erga nos effigiatur, quando vir amat conjugem suam unice, & vicissim ab ea unice amatur. Non singuli fideles sunt Christi sponsa, si proprie loqui velimus, sed tota Ecclesia. Ignorat quidem natura huiusmodi mysterium, quod & Adam in statu integro ignoravit, Deum tamen hunc finem intendisse in ipsa creatione, Paulus nunc nos docuit. Athanasius ad hoc argumentum nihil reposuit anti-polygamis, ubi ad alia ab ipsis allata respondit, p. 24.

XVIII. *Octavo*, id solum bonum, quod honestum, teste Cicero-
ne *Parad. ad M. Brutum*; quod autem honestum, id etiam necessarium, quia honestum ad mores spectat. Omnes homines naturaliter quærunt, aut saltem cupere videri volunt vitam quietam, cum honestate & gravitate conjunctam, ne alicujus vanitatis ac vilitatis incusari queant, quod & Apostolus Christianis commendat Phil. iv. 8. Honestum autem est, maximeque decorum, una uxore vivere contentum. Decet sane homines, non recedere ab instituto naturæ, sed uni objecto arctissime se jungere, & cum eo voluptatem veneream exercere, quod Deus constituit, & majoris æstimare, quæ majoris æstimanda sunt, præferre voluptates mentis voluptatibus corporeis. Honesti dicuntur illi mores, qui rectæ rationi a vulgo & magistratu conformes judicantur, qualis est consuetudo unius viri cum una fœmina. Ipsæ moratiores gentes levitatis & vanitatis signum judicarunt, si quis pluribus consuescat uxoribus, unde leges illæ natæ, ut vir copuletur unicæ uxori. Vid. Dionys. Halic. lib. ii.

de Romulo. Pariter Penelope Homericæ rationem honoris habet, & famæ, quod secundo conjugii nubere nollet; quia populus judicaturus erat, quod fœmina, quæ sæpius nubit, primos conjuges sincere dilexisse non existimetur, utpote cujus facile obliviscatur, quod inconstantia & levitatis est minime laudandæ.

XIX. *Nono,* pugnat Polygamia cum jure naturali, quia ex mera libidine, intemperantia, immoderato appetitu venereo, atque cupiditatibus voluptatibusque carnis originem trahit, quibus indulgent polygami, contra institutionem divinam, non ad conservationem individui, & propagationem speciei, sed ad depravationem mentis & corporis. Nulla pestis est capitalior, quam voluptas corporis, cujus avidæ libidines temere effrenateque ad peccandum incitant Cicero *1. de Offic.* Et cum finis conjugii sit etiam scortationis devitatio, & remedium contra concupiscentiam, tantum abest, ut Polygamia scortationem tollat, ut etiam castos alioqui & pudicos homines, ad immoderatam libidinem accendat, sicut copia cibi gulosos, & copia vini ebriosos facit, & cupiditatem auget.

XX. *Decimo* ab incommodo argumentamur. Etenim animæ & corporis vires per uxorum multitudinem enervantur, pietas negligitur, omnia severiora studia, quibus vir incontinentia ineptus redditur, intermittuntur, ac membra justitiæ & sanctitati destinata, injustitiæ & impuritatis fiunt instrumenta; Abarbenel *in Pentat. fol. 39. 4. festinationem commixtionis, & congressus cum muliere in principio dierum vite hominis, vigorem radicalem consumere, & dies ejus abbreviare,* exemplo quorundam patriarcharum docet. Nec aspernandum est illud R. Levi judicium, *החמשה עשר תמונה עם הנשים תמונה הרבה* *multa commoratio cum mulieribus impedit rectam rationem, mentem sedatam turbat.* Ex eadem multa incommoda in Republica & statu œconomico oriuntur, quandoquidem liberorum multitudine, familiæ nobiles ad egestatem, modicæ ad mendicitatem rediguntur, haud diffitente Athanasio p. 110. Respublica illis civibus oneratur, quod Plato utile non judicat *de Republ. lib. v.* Plura argumentorum ab adversariis prolatorum refutatio suppeditabit.

XXI. *Undecimum* argumentum suggerunt illi ipsi, qui e jure naturali & divino V. Testamenti saltem polygamiam licitam esse rentur, ab Athanasio prolixè citati p. 14. 15. 16. ad unum tamen omnes ingenue fatentur, hoc matrimonii genus in-

ter duos esse optimum & perfectissimum. Ita Illustris Grotius, qui plurium instar erit, *de jure B. & P. lib. 11. c. v. Th. x. 3.* Ex prima illa conditione, qua uni mari feminam non nisi unam Deus attribuit, satis apparet, *QUID OPTIMUM SIT, DEOQUE GRATISSIMUM;* & hinc sequi, addit, *ID FUISSE EGREGIUM ET LAUDABILE;* non tamen, pergit, ut aliter facere nefas esset, quia ubi lex non est, ibi non est legis transgressio. At lex de ea re nulla illis temporibus. Priora recte se habent. Quis autem non miretur mecum, virum acutissimum non potuisse animadvertere legem Gen. 11. 24. quam nos supra explicuimus, & quam ipse agnoscit Matth. XIX. Sed mirari desine, lector, qui hypothesein Magni Viri perspectam habes, ex qua totum illud commentum videtur profectum, in Novo Testamento a Christo novas leges esse conditas, quam cum Orthodoxis Athanasius improbat; qua improbata necessario sequitur, dicto loco Geneseos, legem esse latam, quam Christus duntaxat explanaverit. Institutio illa Dei nobis sanctam Dei voluntatem declarat, ut vir adhæreat uxori, ut duo sint in carnem unam, contra quam qui facit, procul dubio peccat contra legem.

XXII. Grotii vestigijs insistens Georg. Ad. Struvius, celebris Jurisconsultus, in *Syntag. Juris Exerc. XXIX. Th. LII. polygamiam, qua vir plures ducit uxores, non videri contra jus natura esse, asserit, nec contra jus divinum veteris Testamenti, quæ postrema verba Athanasius p. 15. omisit, quasi Auctor de toto jure divino loquatur. Sequitur enim, ut dixi, Grotium, qui in V. T. faltem polygamiam licitam, in N. T. vero a Christo vetitam esse putat. Idem tamen Struvius in Evolutionibus Controvers. n. agit ipsi juri natura monogamiam convenire, facile apparere, ait, & citato loco ex Aristotele 1. OEcon. cap. ult. subjungit, hisce verbis ex ipso natura lumine agnovisse Aristotelem, monogamiam perfectius ac melius conjugii genus esse. Nobiliss. Bokelmannus *Disput. Juridica IV. ad partem pand. 11. de sponsalibus & ritu nuptiarum, Lugduni Batav. MDCLXXXI. habita, ita disserit: An juri natura contraria polygamia? Alii distinguunt, an vir unus plures uxores, an una uxor plures maritos habeat, primumque illum casum juri natura minime contrarium putant viri gravissimi ... talem polygamiam aliquando certo casu & Luthero & Melanthoni probatam fuisse personatus Arcuaris raro documento nuper probavit. Alii ne posteriorem quidem casum juri natura adversari putant: Alii utrumque improbari contendunt.**

tendunt, quorum sententia tanto propior veritati videtur, quanto magis cum jure divino, Civili & Canonico convenit. Celebris Historicus & Politicus Samuel Puffendorfius, argumenta, quæ in utramque partem jactantur, proponens de jure nat. & gent. lib. VI. c. 1. 17. judicio penes lectorem relicto, §. 19. noviss. editionis, ita concludit: *Quicquid hujus sit, id sane patet, optimum & maxime decorum, simulque ad quietem domesticam accommodatissimum esse, unum una vivere contentum; adeoque hoc matrimonii genus sine dubio perfectissimum habendum; cujus leges non minus marito, quam uxori sanctissime sint observanda.*

XXIII. Ex quibus omnibus in promptu est colligere, id matrimonii genus inter duos, quia est optimum, perfectissimum, Deo gratissimum, egregium & laudabile, juri divino conveniens, maxime cum jure naturæ concordare, eique polygamiæ, ut matrimonii genus imperfectum, pejus, Deo minus gratum, nec egregium & laudabile, esse advertam. Jus enim naturæ docet, semper esse faciendum id, quod optimum quis & Deo gratissimum judicaverit. Quod vel ethice vel physice est intelligendum, quia quantum ad rationes ethicas optime quis facere potest, quamvis id alius, quantum ad rationes physicas, absolutamque actionis naturam, melius fecisse, recte judicari possit; quemadmodum optime facit, qui nequit per naturam suam a feminis abstinere, si uxorem ducat; & tamen melius ille facit, qui non ducit, id est, convenientius & tutius, nempe si per naturam sic potest, juxta I Cor. VII. 38. Ita confutatur Athanasius ex illis ipsis, quos pro se allegavit, auctoribus, Grotio præcipue & Struvio. Judæorum sententiam ex Seldeno postea examinabimus. Adde, Grotii insignem tractatum *De veritate Relig. Christ.* l. I. r. p. m. 46. 47. ubi monogamiæ inter Christianos receptæ has adfert rationes, ut animus ab uxore in solidum marito datus, æquali retributione pensetur, rectiusque procedat sub una præside regimen domesticum, neu diversæ matres discordiam liberis inferant.

XXIV. Denique quid juri naturali maxime congruum sit, discamus a Naturæ Consultissimis, Aristotele & Cartesio, quos hodie Philosophorum principes plerique volunt. Hujus sententiam supra proposuimus ex *Artic. xc. passionum an.* Aristotelem e jure naturali tradidisse monogamiæ, ex toto *Capite III. OEcon. I.* videre est. *Mulier, inquit, bene instituta existimabit, Legem esse sibi*

ingenium & mores viri sui, latam divinius, eo tempore, quo nuptia juncta, & vite fors consociata fuit. . . . vir ipse leges sibi sanciat, de uxoris consuetudine, cum hac proles & totius vita socia in domum ipsius pervenerit, paritura sobolem. . . . divino numine presente sacra nuptiarum facta, & ducta uxor est, & ei se vir tradidit, cui post suos parentes honorem haberet precipuum. Habetur autem maximus honor casta & pudica mulieri, si illa virum se SOLA esse contentum, & suam sibi integritatem conservare, & persuasum habere intelligat, quod uxoris erga se amor, & fides sit singularis. Quoque magis autem & fidelius a viro se diligi uxor statuet, eo accuratius officio suo fungi studebit. Prudenter igitur, qui parentibus, qui conjugii, qui liberis honos debeatur, constituendum est, ut tribuendo suum cuique justitia & pietatis laus obtineatur. Suo autem se honore spoliari, unusquisque graviter ferre consuevit. Nec tam gratum est, tribui aliena, quam molestum, sua sibi adimi. Nihil autem magis suum & proprium est uxoris, quam inviolata & sancta conjugii necessitudo. Et paullo post: *Judicat Homerus debere esse inter virum & uxorem affectionem mutuam. . . . Ulysses quamvis diu & longe abesset (ab uxore) nihil tamen deliquit. . . . rogante Atlantidis filia, ut secum remaneret, & immortalitatem promittente, non ideo voluit caritatem amoremque & fidem conjugii, instar ratus gravissimi supplicii immortalitatis possessionem, in conscientia perfidia & sceleris. . . . Hac constantia in amore erga uxorem, merito ab eadem paria reportavit. . . . alter alterius voluntati inserviat. Et similia. Ex quibus evidens fatis est, Naturæ Consultissimis viris polygamiam esse improbatam.*

XXV. Quam sententiam etiam alii tam græci quam latini scriptores amplexi sunt. Euripedes *Andromache*: εἰς δὲ πῶς ἂν διδυμὰ λέκτρα ἐπαπέσω βροτῶν, nunquam geminos lectos laudabo mortalium; neque liberos, qui habent diversas matres, litem adium, & tristes dolores. Maritus in nuptiis mihi sit contentus uno lecto viri non communicato. Isocrates *Nicocle*: ita fugi hæc crimina, ut a suscepti regni tempore me nullum nisi uxoris meæ corpus attigisse constet. Paullo post: adhuc non potui non vehementer accusare illos, qui duclis uxoribus, & invita totius vite societate, pactis & conventis non starent; sed dum suis voluptatibus indulgerent, eas offenderent, a quibus ipsi nulla re offendi se vellent: Ἐπεὶ μὲν ἄλλας κοινωίας τιμᾶς, ἐπεικῆς σφᾶς αὐτῆς παροχῶσι: ἐν δὲ ταῖς πρὸς γυναῖκας ἑξαμαρτάνωσι: cum in aliis contractibus aequitatem colerent, solas conventiones cum uxoribus factas violarent:

qua

que tanto sanctius custodiende erant, quanto sunt aliis interiores & majores. Conf. Dionys. Halicarn. lib. 11. Quam alte Penelope Homeriana infixum amorem conjugalem in pectore cohibuerit, qui tot annis, tot illecebris convelli non potuit, modo ex Aristotele audivimus. Vid. Hom. *Odyss.* 11. Plautus *Mercatore*: *Nam uxor contenta est, quae bona est, uno viro: Qui minus vir una uxore contentus fiet?* Adde Sallustium *Jugurthino*.

CAPUT III.

Argumenta, quibus Theophilus Aletheus, Ath. Vincentius, & Daphneus Arcuarius, ex jure naturali probant polygamiam, confutantur.

SEquitur, ut paucis ad rationis trutinam examinemus argumenta, quibus polygamiae patroni prolixè probatum eunt uxorum pluralitatem, ex jure naturæ & gentium, cum quo non minus, ac divino & civili, eam exactissime concordare gloriantur, adeo ut omnes homines, & præcipue Magistratus Ecclesiasticus & Politicus in omnia jura peccent, qui illam improbare, impugnanre, impedire, capitaliter prohibere, vel non omnibus modis promoveri velint Thef. 1. Eadem repetit Theophilus Thef. LXXXVII. & xc. ubi addit, polygamiam in numero peccatorum non esse habendam, sed potius inter bona opera collocandam; sicut matrimonium, quod etiam contractum pure politicum esse censet, ad solos Reges, Principes & Magistratus politicos pertinere docet. Idem multis confirmat Athanasius ad Thef. 1. & xc.

II. Legi Naturæ & Gentium non contrariari polygamiam, ex eo probat Theophilus Th. 11. quod masculus a natura ita sit comparatus, ut uno anno plures infantes procreare possit, si plures ducat uxores. Idem repetit Th. XXI. Quicumque modus se multiplicandi apprimè quadrat naturæ masculinæ, & femininæ, ille est modus convenientissimus. Atqui polygamia est talis modus. Ergo. Addit, hoc talentum in terra non esse recondendum, sed ideo masculo concreditum, ut eo lucretur. Maledictum esse, qui hoc opus Dei negligenter fecerit, teste Jeremia; peccare eum, qui scit bona facere, & non facit: Maxime eum delinquere, qui: